

Nr 373.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om administration av vissa bolag m. m.; given Stockholms slott den 2 november 1945.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om administration av vissa bolag m. m.; och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag
till
Lag
om administration av vissa bolag m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har förordnande som avses i 1 § lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, må sådan juridisk person sättas under administration, om det finnes erforderligt för att vinna kontroll över dess verksamhet eller om det med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden prövas nödigt för att säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom.

Har stat eller annan som i första stycket sägs inflytande över juridisk person här i riket, må, ändå att inflytandet ej kan anses bestämmande, den juridiska personen under de förutsättningar som i övrigt angivas i första stycket sättas under administration, om samtycke lämnas av dess beslutande organ.

2 §.

Förordnande om administration meddelas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Sådant förordnande må av nämnden återkallas, om skäl till administration ej längre föreligga.

Beträffande ärenden, med vilka nämnden tager befattning enligt denna lag, skall vad i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härörande egendom stadgas äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Administrator utses av flyktkapitalbyrån. Han bör äga sådan insikt och erfarenhet som erfordras för administrationens behöriga handhavande. Flyktkapitalbyrån äger, när det prövas skäligt, entlediga administrator.

Administratören har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndighe-

ter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. Ej må dock administratormed avseende å förvaltningen under tid före administrationens början utöva befogenhet som nu sagts, där ej flykttkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

Utan tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av flykttkapitalbyrån må administratormed ej överlåta fast egendom, rätt till gruva eller andel däri eller rörelse som den juridiska personen driver eller nedlägga sådan rörelse eller föranstalta om frivillig likvidation eller den juridiska personens upplösning på annat sätt. Har förordnande om administration meddelats enligt 1 § andra stycket, må ej tillstånd till sådan åtgärd lämnas, med mindre det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar samtyckt därtill.

I övrigt äger Konungen, i den mån det påkallas av att den juridiska personen satts under administration, förordna om avvikelser från vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet med avseende å den juridiska personens organisation och förvaltning.

4 §.

Om så erfordras, må två eller flera administratörer utses. De skola handhava administrationen gemensamt, där ej flykttkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

Kunna administratörer som handhava administrationen gemensamt ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, och föreligger ej flertal för viss mening, skall saken hänskjutas till flykttkapitalbyråns avgörande.

5 §.

Den juridiska personens tillgångar här i riket samt handelsböcker, räkenskaper och andra handlingar skola genast överlämnas till administratormed eller administratorerna.

Flykttkapitalbyrån äger hos polismyndighet påkalla handräckning för omhändertagande av egendom som avses i första stycket.

6 §.

Flykttkapitalbyrån skall öva tillsyn över administrationen och äger för ändamålet anlita särskilda revisorer. För varje räkenskapsår skall administratormed till byrån lämna redogörelse över sin förvaltning. Redogörelsen skall hållas tillgänglig för aktieägare, föreningsmedlem eller annan vilkens rätt är beroende av förvaltningen.

Vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet om revision skall ej äga tillämpning med avseende å tid då den juridiska personen är satt under administration, där ej flykttkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

7 §.

Beträffande uppgiftsskyldighet och tystnadsplikt samt vad därmed äger samband skall vad i 3 och 5 §§ lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. är för där avsedda fall stadgat äga motsvarande tillämpning.

Administrator, revisor eller annan som tager befattning med administrationen må ej yppa eller använda sig av fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han i anledning av sin befattning med administrationen erhållit kännedom, i vidare mån än som erfordras för vinnande av syftet med administrationen. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse. Böter tillfalla kronan.

8 §.

Restitutionsnämnden bestämmer, i vad mån kostnaden för administrationen jämte revision må uttagas av den juridiska personens egendom.

9 §.

Är den juridiska personen registrerad, skall flyktkapitalbyrån för registrering anmäla, när administrator tillsättes eller entledigas.

10 §.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter som må finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt gäller till och med den 30 juni 1946. Vad i 7 § föreskrives om tystnadsplikt och om förbud för den som tager befattning med administration att yppa eller använda sig av sådant, varom han i anledning av sin befattning erhållit kännedom, ävensom vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrifter samt i fråga om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott som avses i lagen skall äga tillämpning jämväl efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522)
om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

Kan skäligen befaras att egendom som i 1 § sägs undanstickes eller förstöres, må på framställning av myndighet som Konungen bestämmer den nämnd som omförmåles i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom förordna om kvarstad å egendomen. Samma lag vare, om sådan åtgärd finnes erforderlig för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Har förordnande som avses i 1 § meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, må, under sådan förutsättning som anges i första stycket, nämnden på framställning som där sägs förordna om kvarstad å egendom, tillhörig den juridiska personen.

Egendom varå kvarstad lagts må försäljas, om den är underkastad snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård eller om det finnes erforderligt för ändamål som i första stycket andra punkten sägs och Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer lämnat tillstånd därtill.

Nämnden bestämmer, i vad mån kostnad för kvarstad eller försäljning må uttagas ur egendomen eller köpesumman.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva den uppgiftsskyldighet som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Underlåter någon — — — äga tillämpning.

Vad som — — — eller åtgärden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 oktober 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga angående *lagstiftning om administration av vissa bolag, som stå under utländskt inflytande, m. m.*

Föredraganden anför följande.

Under riksdagens vårsession antogos vissa lagar som bl. a. åsyftade att åstadkomma kontroll och vid behov vissa andra åtgärder i fråga om utländsk eller av utländska intressen eller anspråk berörd svensk egendom här i riket. Av dessa lagar har endast lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., i fortsättningen kallad kontrollagen, betydelse i nu förevarande sammanhang. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avsågos med den nya lagstiftningen, inrättades med budgetårets ingång en ny administrativ statsmyndighet, flykttkapitalbyrån, samt en särskild nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Genom kontrollagen erhö́ll Kungl. Maj:t befogenhet att ställa här befintlig egendom, tillhörig viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan där bosatt person, under förbud att säljas eller skingras. Förordnande härom må meddelas, då i anledning av kapitalflykt till Sverige eller eljest med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden finnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Beträffande dylik egendom kan emellertid jämlikt kontrollagen också vidtagas en mera ingripande säkerhetsåtgärd i form av kvarstad. Såsom förutsättning för kvarstad gäller, att det skäligen kan befaras att egendom som står under skingringsförbud undanstickes eller förstöres. Kvarstad kan stundom tillgripas jämväl med avseende å svensk egendom, nämligen då stat, beträffande vilken skingringsförbud beslutats, eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan där bosatt per-

son äger bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket samt risk föreligger att denna tillhörig egendom undanstickes eller förstöres. Ärenden om kvarstad avgöras av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer har i kontrollagen erhållit befogenhet att för tillämpningen av lagen föreskriva uppgiftsskyldighet med avseende å utländsk egendom i riket. I instruktionen för flyktkapitalbyrån har Kungl. Maj:t bestämt, att det skall ingå i byråns åligganden att föreskriva sådan uppgiftsskyldighet. Rörande vad som inhämtats i anledning av uppgiftsskyldigheten m. m. har tystnadsplikt stadgats. Underlåtenhet att lämna uppgift och försök att vid avgivande av uppgift vilseleda myndighet m. m. har i lagen straffbelagts liksom ock åsidosättande av den stadgade tystnadsplikten

Om verkställighet av kvarstad enligt kontrollagen och den närmare innebörden av kvarstadsbeslutet ha i administrativ ordning bestämmelser meddelats genom kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 523) med vissa föreskrifter angående tillämpningen av kontrollagen. Medan egendom, som endast står under skingringsförbud, skall förbliva under innehavarens vård, äger enligt kungörelsen flyktkapitalbyrån för kvarstadsbelagd egendom tillsätta syssloman, som det åligger att skyndsamt omhändertaga egendomen eller eljest på lämpligt sätt sörja för dess bevarande. Beträffande verkställighet av kvarstad skall enligt kungörelsen i övrigt vad i utsökningslagen är stadgat i tillämpliga delar gälla, dock att utmätningsman skall verkställa värdering blott när flyktkapitalbyrån så föreskriver. Om sysslomans åligganden har i kungörelsen vidare stadgats, att han i avseende å förvaltningen skall vidtaga de åtgärder som erfordras för egendomens ändamålsenliga vård och, om den ingår i näringsverksamhet, nyttjande. Flyktkapitalbyrån äger meddela bestämmelser om förfoganden med avseende å egendomen som syssloman utan hinder av kvarstaden må företaga. Syssloman skall i den ordning som byrån bestämmer avgiva redovisning till byrån för sitt uppdrag. Jämväl i övrigt åligger det syssloman att vid uppdragets fullgörande ställa sig till efterrättelse de anvisningar som byrån meddelar. Syssloman äger av allmänna medel utbekomma skäligt arvode för sitt arbete ävensom ersättning för sina kostnader. Arvode och kostnadsersättning bestämmas av flyktkapitalbyrån.

Med stöd av kontrollagen har Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser — den 29 juni 1945 (nr 526) och den 17 augusti samma år (nr 607) — förordnat om skingringsförbud å tysk, respektive japansk egendom ävensom vissa därmed jämställda tillgångar. Rörande tysk egendom här i riket m. m. påbjöds genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 559) skyldighet för ägare samt — i vissa fall — innehavare och gäldenär att senast den 15 augusti 1945 avgiva deklaration. Det i anledning härav inkomna materialet är för närvarande under bearbetning inom flyktkapitalbyrån.

I detta sammanhang må redogöras för vissa lagstiftningsåtgärder som i Danmark företagits på förevarande område.

Föreskrifter med allmänt skingringshinder syfte ha därstädes givits

genom en av handelsministern med stöd av 1943 års lag om »erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v.» den 2 juli 1945 utfärdad kungörelse om anmälan av och dispositioner över i landet varande tysk och japansk egendom. I kungörelsen lämnas utförliga bestämmelser om anmälningsplikt beträffande tysk och japansk egendom, till väsentliga delar överensstämmande med motsvarande svenska kungörelse den 29 juni 1945. I kungörelsen stadgas vidare, att dispositioner över anmälningspliktig egendom för att vara giltiga måste godkännas av handelsministeriet (i vissa fall inrikesministeriet eller nationalbanken). Undantag gäller dock för dispositioner, vilka företagas inom gränserna för normalförvaltning av fast egendom eller normal drift av en rörelse eller som äro nödvändiga för att ett hushåll skall kunna fortsätta.

I Danmark har vidare den 12 juli 1945 utfärdats en lag om »tvungen Likvidation eller Administration af visse Aktieselskaber m. v.». I lagen ålägges styrelsen för varje danskt aktiebolag och vissa bolag med begränsad personlig ansvarighet att till aktiebolagsregistret insända en redogörelse för intressen, som tyska och japanska medborgare eller juridiska personer efter den 9 april 1940 direkt eller indirekt hava eller kunna antagas hava i bolaget. Redogörelsen skall avse icke blott tysk eller japansk äganderätt till aktier i bolag eller annan delaktighet i bolagskapital utan även kapital som eljest insatts i rörelsen i form av visst tillskottskapital, bundna lån o. d. Överregistratorn vid aktiebolagsregistret kan bestämma att bolag, vari finnas tyska eller japanska intressen, skall träda i likvidation eller sättas under administration. Såsom förutsättning härför har blott uppställts, att de tyska eller japanska intressena i bolaget befinnas vara av sådan omfattning, att bolaget icke i oförändrad ordning bör få fortsätta sin verksamhet. Överregistratorns beslut om likvidation eller administration kan överklagas. En särskild nämnd, vars ordförande skall uppfylla fordringarna för utnämning till Højesteretsdommer, skall efter överregistratorns hörande och erforderlig utredning i saken avgiva yttrande till handelsministern, vilken träffar slutligt avgörande. Likvidator och administrator utnämnas av handelsministern, vilken även har befogenhet att suspendera bolagsordningen för bolag under likvidation eller administration och att fastställa närmare föreskrifter för likvidationens eller administrationens utförande, däribland föreskrifter om val av revisorer. Ersättningen till likvidatorer, administratorer och revisorer bestämmas av handelsministern och uttages av bolaget. Likvidation skall i övrigt verkställas i enlighet med allmän lag. Administrator skall, när omständigheterna det påkalla, till handelsministern avgiva förslag om administrationens övergång till likvidation eller administrationens upphörande. Vad som efter likvidation eller under administration skulle tillfalla tyska eller japanska aktieägare eller intressenter skall insättas på spärrat konto i nationalbanken.

Departements-
chefen.

Kontrollagstiftningen beträffande utländsk egendom föranleddes i viss utsträckning av framställningar, som från de allierade makternas sida riktades

till de neutrala. I dessa framställningar påkallades åtgärder för att tillgodose syftemål, som kommit till uttryck i en av konferensen för penning- och finansfrågor i Bretton Woods antagen resolution. Rörande fiendeegendom i neutrala länder begärdes i resolutionen, att vederbörande regeringar skulle vidtaga omedelbara åtgärder för att förebygga undangömmande med svikliga medel eller annorledes av egendom, som tillhör eller påstås tillhöra regering, enskilda eller institutioner inom fiendeländer.

Vid remiss till lagrådet av förslaget till kontrollag framhöll min företrädare i ämbetet, att övervägandet av ifrågakvarande vittutseende och vanskliga spörsmål krävde, att de svenska myndigheterna kunde förskaffa sig en fullständig och allsidig överblick över alla tillgångar i Sverige, tillhöriga viss främmande stat eller dess medborgare eller juridiska personer. I mån av behov måste i samband därmed dylik egendom kunna sättas under sådan tillsyn eller förvaltning, som omöjliggjorde egendomens döljande eller därmed jämförliga förfoganden över densamma. En del inventeringsmässiga uppgifter rörande sådan egendom kunde infor dras med stöd av bestämmelser, utfärdade i administrativ ordning, men skingringshindrande eller beslagsliknande åtgärder i det kontrollsyfte varom fråga vore kunde icke genomföras utan bemyndigande i lag. På grund härav hade det förslag till lag om kontroll å viss utländsk egendom m. m. utarbetats som sedermera vann riksdagens godkännande.

Såsom av det anförda framgår har med kontrollagen huvudsakligen åsyftats, att myndigheterna skulle kunna sätta en del utländsk eller av utländska intressen berörd egendom här i riket under betryggande tillsyn. I överensstämmelse härmed har tysk och japansk egendom i Sverige därefter blivit satt under skingringsförbud och den särskilt inrättade flyktkapitalbyrån vidtagit omfattande åtgärder med ändamål att undersöka och kontrollera såväl här befintlig rent tysk och rent japansk egendom som svensk egendom varöver från tyskt eller japanskt håll utövas ett bestämmande inflytande. Ägare och innehavare av tysk egendom ävensom de som stå i skuld till tyska rättssubjekt ha förpliktats att avgiva deklARATION rörande respektive egendoms- och gäldsförhållanden. Svenska bolag med tyska intressenter ha i ett stort antal fall underkastats en ingående granskning genom affärs- och bokföringstekniska sakkunniga, utsedda av flyktkapitalbyrån. Beträffande åtskilliga sådana företag avser byrån — utan att i första hand påkalla kvarstad — att genom sakkunniga ombud utöva en kontinuerlig kontroll över företagets drift, ägnad att hindra egendoms undanstickande och illojala åtgärder överhuvud. Det sålunda begynta arbetet gäller så många egendoms-komplex och har ännu pågått så kort tid, att något allmängiltigt omdöme icke för närvarande kan avgivas. Under flyktkapitalbyråns och andra myndigheters sysslande med hithörande frågor har det emellertid visat sig, att det föreligger ett behov av offentligt ingripande också i andra fall och i vidare utsträckning än som vid kontrollagens tillkomst åsyftades.

Det har sålunda blivit alltmer uppenbart, att det tyska sammanbrottet och Tysklands uppdelning i olika ockupationszoner skapat en oreda i hithöran-

de rättsförhållanden, vilken icke synes bliva av kortvarig natur. Genom fredsfördrag sanktionerad regerings- och lagstiftningsmakt saknas och några enhetliga regler för de tyska handels- och industriföretagens behandling inom de olika ockupationszonerna ha icke meddelats. Härtill kommer, att någon av alla parter erkänd ordning beträffande den tyska egendomen utanför Tyskland icke finnes.

Förutom av de svårigheter som denna oklarhet i det rättsliga läget föranleder kompliceras situationen av de rent praktiska följderna av den stränga avspärrning som rått alltsedan den tyska kapitulationen. Denna avspärrning begynte som bekant för Sveriges del redan tidigare — i och med den inskränkning i handels- och affärsförbindelserna med Tyskland som genom ensidiga svenska åtgärder genomfördes vid årets början och utmynnade i inställandet av alla betalningar över svensk-tyska clearingen i april. Icke heller denna rent faktiska avspärrning, som sålunda nu varat i över ett halvt år, synes komma att hävas inom den närmaste framtiden.

Uppenbart är, att dessa olika omständigheter skapat betydande svårigheter i främsta rummet för sådana företag, vilka för sin verksamhet varit finansiellt eller kommersiellt beroende av Tyskland. Dessa företags rörelse har i många fall krävt tillförsel av råvaror eller halvfabrikat eller av tekniska hjälpmedel från Tyskland, en tillförsel som numera upphört. Hos många av företagen har en inskränkning av rörelsen redan måst ske, och svårigheter att uppbringa medel för dennas fortsättande ha på sina håll inställt sig. Möjligheterna för företagen att för rörelsens upprätthållande knyta nya affärsförbindelser med utlandet eller att utveckla tidigare bestående sådana med de allierade länderna synas ofta vara stängda, främst på den grund att ett stort antal av företagen äro uppförda på de allierades s. k. svarta listor.

Det synes uppenbart, att i det här skildrade läget starka skäl tala för åtgärder från det allmännas sida, varigenom samhällets intresse av produktionens och sysselsättningens upprätthållande tillvaratages. Att åtgärder i detta syfte som regel äro i vederbörande företags eget intresse ligger i sakens natur. Många gånger torde företags överlåtelse på nya händer erbjuda den lämpligaste utvägen för rörelsens fortsättande. Det kan därvid tänkas, att företaget eller dess tillgångar äro av den art, att det allmänna kan böra i en eller annan form övertaga desamma. Fall kunna å andra sidan förekomma, då företags betydelse för folkförsörjningen är så ringa, att avveckling och likvidation synes naturlig. För de syften som nu angivits kunna mer vittgående åtgärder bliva erforderliga än de som förutsetts i den gällande lagstiftningen. Det närmare bestämmandet av formerna för ingripandet är uppenbarligen ett mycket ömtåligt spörsmål. Med tanke särskilt på de fall då överlåtelse av egendom eller avveckling av viss verksamhet kan finnas påkallad vill jag framhålla, att i betraktande av de olika rättsanspråk, som kunna göras gällande beträffande egendomen eller verksamheten, särskilda anstalter kunna böra vidtagas för att säkerställa en såvitt möjligt rättvis värdering.

Det behov att utvidga det allmännas befogenheter, som sålunda föreligger, synes lämpligen kunna tillgodoses inom kontrollagens ram såvitt beträffar egendom, vilken tillhör främmande rättssubjekt och alltså även formellt är utländsk. Vad åter angår egendom, tillhörig svenska bolag eller andra juridiska personer över vilka utländska intressen äga inflytande, framgår av det anförda, att ett omhändertagande här i många fall komme att erhålla en annan syftning än kvarstad enligt kontrollagen. Överhuvud erfordras, om det allmännas ingripande skall fylla sitt ändamål, i dessa fall snarare en administration av den juridiska personen såsom sådan än en kvarstad å dess egendom. Jag anser det vid dylikt förhållande lämpligast, att erforderliga regler om administration av hithörande juridiska personer — förutsättningarna för åtgärden såväl som dess närmare innebörd — givas i särskild lag.

Inom justitiedepartementet har med ledning av nu angivna synpunkter upprättats förslag till *lag om administration av vissa bolag m. m.*

Rörande förslaget olika bestämmelser vill jag anföra följande.

De rättssubjekt, på vilka lagen skall ha avseende, torde i överensstämmelse med stadgandet i 2 § andra stycket kontrollagen böra bestämmas såsom aktiebolag, ekonomiska föreningar och andra juridiska personer här i riket. Såsom primär förutsättning för anordnande av administration bör — likaledes i överensstämmelse med vad som gäller för kvarstad — i lagen angivas, att förordnande om skingringsförbud meddelats beträffande viss stat och att samma stat eller juridisk person eller medborgare i staten eller annan där bosatt person äger bestämmande inflytande över den svenska juridiska personen. Det är att märka, att ett bestämmande inflytande kan utövas i annan ordning än genom innehav av aktier. Sålunda kan exempelvis skuldsättning till främmande intressenter eller tekniskt beroende av utländska företag i samma bransch utgöra grundval för ett bestämmande inflytande. Flera sådana omständigheter kunna givetvis, ehuru var för sig av mindre betydelse, tillsammans grunda ett förhållande som kan möjliggöra för de utländska intressenterna att utöva ett bestämmande inflytande. Vad särskilt angår inflytande genom aktieinnehav må framhållas, att omständigheterna kunna vara sådana att även en minoritetsgrupp utländska aktieägare kan utöva ett bestämmande inflytande. Att intressenter i ett visst främmande land ej direkt utan medelst kapitalintressen i ett annat sådant land ha inflytande över ett svenskt företag kan självfallet icke föranleda till att lagrummet ej skulle vara tillämpligt. Vid bedömandet av frågan om det främmande inflytandets förefintlighet bör man bortse från att det på grund av de extraordinära förhållandena i nuvarande stund tills vidare kan vara omöjligt för de främmande intressenterna att praktiskt hävda sitt inflytande. Vad man åsyftar är naturligen det beroende av främmande intressen som normalt förelegat och som i en eller annan form åter kan göra sig gällande.

Administration bör under angivna allmänna förutsättningar kunna anordnas, om det med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden finnes erforderligt för kontroll av den juridiska personens verk-

samhet eller för att eljest säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom. Uppgiften att besluta om administration — liksom hävande av förordnande om administration när denna ej längre är motiverad — torde liksom i fråga om kvarstad böra läggas på restitutionsnämnden. Vad angår initiativet till ett beslut om administration kunde det, med hänsyn till att administration kan böra anordnas i företagens eget intresse, tänkas befogat, att icke blott den särskilda statsmyndigheten för hithörande frågor, flyktkapitalbyrån, utan även företaget självt ägde göra framställning. Önskemålet att ärenden av detta slag skola vara grundligt övervägda och utredda då de komma inför restitutionsnämnden synes emellertid böra föranleda, att det formella initiativet förbehålles flyktkapitalbyrån, till vilken alltså andra intressenter ha att hänvända sig. Då flyktkapitalbyrån till stöd för framställning om administration åberopar kontrollsynpunkten, synes det rimligt, att om främmande intressen äga ett bestämmande inflytande och med hänsyn till företagens beskaffenhet en effektiv kontroll synes kunna komma till stånd endast genom administration, detta skall vara tillfyllest. Det torde alltså icke böra krävas, att byrån styrker att illojala eller misstänkta åtgärder förekommit eller att den juridiska personens ledning visat sig opålitlig. Tillräckligt bör exempelvis vara, att bolagets verksamhet kan giva möjlighet till undandragande eller döljande av egendom och att ledningen icke ställt sig tillmötesgående gentemot den av flyktkapitalbyrån i olika former bedrivna underhandskontrollen. En annan sak är, att, även om något aktuellt kontrollbehov ej kan anses föreligga, administration kan vara påkallad för att främja egendomens lämpliga användning, t. ex. för att egendomen skall kunna försälgas och komma till nytta i produktionen under önskvärd ledning. Administration kan sålunda tänkas erforderlig för att säkerställa att en viktig naturtillgång, som företaget innehar, skall kunna överföras i allmän ägo när så erfordras.

Det kan enligt min mening icke komma i fråga att mot vederbörandes vilja vidtaga en så ingripande åtgärd som anordnandet av administration utan att man kan tala om ett bestämmande främmande inflytande. En sådan administration som här förutsättes torde nämligen icke kunna genomföras utan att man i väsentliga avseenden bryter med det kontroll- och garanti-system till delägarnas och borgenärernas skydd som genom bolags- och föreningslagstiftningen uppbyggt. Att göra ett dylikt ingripande är särskilt betänkligt, om i företaget vid sidan av ett främmande minoritetsintresse finnas övervägande, inhemska delägare- och borgenärsintressen. Emellertid torde det hos vissa företag, där det utländska inflytandet ej kan anses bestämmande, föreligga en önskan att av fri vilja ställa sig under en administration av den ingripande natur som här förutsättes. När i sådant fall samtycke till åtgärden föreligger från den juridiska personens beslutande organ, synes det icke möta större betänkligheter att, om i övrigt de uppställda förutsättningarna äro uppfyllda, omhändertaga företaget för administration. En särskild bestämmelse härom torde böra upptagas.

Den av det allmänna ledda förvaltning som en administration innebär

torde böra utövas genom en eller flera av flykttkapitalbyrån utsedda administratörer. Om administratörens befogenhet synes böra stadgas, att han skall äga ej mindre i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företråda den juridiska personen än även, med avseende å tid då den juridiska personen är satt under administration, utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidatörer eller annat organ för den juridiska personen. En administrator kommer följaktligen att äga en mycket vidsträcktare handlingsfrihet med avseende å sitt uppdrag än för närvarande en syssloman i fråga om kvarstadsbelagd egendom. I ett aktiebolag kommer han sålunda att icke blott oinskränkt förestå driften, till- och avsätta befattningshavare, teckna bolagets firma m. m. utan även besluta t. ex. om utdelning till aktieägarna och om egendomens avträdande till konkurs.

Förslaget avser icke att beröva bolagsstämma dess befogenheter med avseende å granskning av styrelsens förvaltning innan administrationen tagit sin början. Administratören har sålunda icke att taga befattning med frågan om ansvarsfrihet för styrelsen.

Administrationen bör stå under tillsyn av flykttkapitalbyrån. Byråns tillsyn kan givetvis utövas i den formen att byrån genom generella föreskrifter för administration över huvud eller genom anvisningar till enskilda administratörer inskränker eller specificerar dessas befogenheter. I lagen synes emellertid särskilt böra stadgas, att administrator icke utan tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av flykttkapitalbyrån äger till annan än kronan överlåta fast egendom eller rätt till gruva eller andel däri eller rörelse som den juridiska personen bedriver eller nedlägga sådan rörelse eller föranstalta om frivillig likvidation eller den juridiska personens upplösning på annat sätt. Då administration kommit till stånd utan att bestämmande utländskt inflytande är till finnandes, bör för att tillstånd skall kunna meddelas eller överlåtelse till kronan äga rum fordras medgivande av det organ som under vanliga förhållanden äger att besluta å den juridiska personens vägnar.

Det är uppenbart, att det huvudsakligen blir av tyska intressen behärskade juridiska personer för vilka administration kan tänkas förekomma. I vilken mån Kungl. Maj:t eller flykttkapitalbyrån kan finna sig böra medgiva överlåtelse av företagens egendom eller rörelse kan knappast för närvarande med någon bestämdhet angivas. Tydligen kan det emellertid tänkas, att egendomens och rörelsens överlåtelse i en del fall utgör den enda väg, på vilken det i företaget investerade kapitalet kan räddas. Det kan även tänkas förekomma att företaget fortsättande under hittillsvarande form från allmän synpunkt ter sig klart olämpligt och att administratören till följd härav begär tillstånd till egendomens eller rörelsens försäljning. Uppenbarligen måste det bli en både för administratören och den tillståndsgivande instansen vanskelig och grannliga uppgift att tillse att vid dylika överlåtelser skäligen vederlag erhålles. Härvidlag förtjänar särskilt erinras, att den omständigheten att ett företag behärskas av tyska intressen ingalunda utesluter att betydande

svenska delägarintressen kunna finnas. Såsom förut nämnts kan det bli nödvändigt att anordna ett särskilt värderingsförfarande.

Då enligt förslaget handhavandet av den juridiska personens angelägenheter skall ankomma på administratören ensam men gällande bestämmelser om juridiska personer regelmässigt förutsätta samverkan mellan verkställande och beslutande organ, kan självfallet uppkomma behov av jämkning i dessa bestämmelser. Ett stadgande som ger Kungl. Maj:t befogenhet att bestämma erforderliga avvikelser från vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet med avseende å den juridiska personens förvaltning torde förden skull böra upptagas.

Om så erfordras, böra två eller flera administratörer kunna utses. Dessa skola handhava administrationen gemensamt, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

Då administration beslutats, skola den juridiska personens tillgångar här i riket samt handelsböcker, räkenskaper och andra handlingar genast överlämnas till administratören eller administratörerna. För det fall att ett frivilligt överlämnande icke skulle komma till stånd synes böra föreskrivas, att flyktkapitalbyrån skall äga hos polismyndighet påkalla handräckning för egendomens omhändertagande.

Såsom förut nämnts bör flyktkapitalbyrån öva tillsyn över administrationen. För detta ändamål bör byrån äga utse särskilda revisorer. Vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet om sedvanlig revision i aktieägarnas intresse bör däremot ej äga tillämpning med avseende å tid, då den juridiska personen är satt under administration, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda förordnar.

Då flyktkapitalbyrån till förberedande eller genomförande av en administration kan hava intresse av att från företagsledning eller tredje man infordra uppgifter rörande ett bolag och dess angelägenheter, torde det böra i lagen föreskrivas att beträffande uppgiftsskyldighet som erfordras för tillämpningen av lagen och vad därmed äger samband samt tystnadsplikt skall gälla vad i kontrollagen är stadgat därom. En erforderlig jämkning i 3 § kontrollagen, till vilket lagrum den nu föreslagna lagen skulle komma att hänvisa, torde jag få tillfälle beröra, när jag i det följande går att redogöra för fråga om vissa ändringar i kontrollagen. Det torde vidare böra stadgas, att administratör, revisor eller annan som tager befattning med administrationen ej i vidare mån än som erfordras för vinnande av syftet med administrationen må yppa eller använda sig av fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat varom han i anledning av sin befattning med administrationen erhållit kännedom. Brott häremot bör straffas på sätt stadgas om brott mot tystnadsplikt i 5 § tredje stycket kontrollagen.

Anordnande och bedrivande av administration kan givetvis komma att föranleda kostnader för det allmänna. Den huvudsakliga posten utgöres av arvodet till administratören och gottgörelse för de utgifter som denne vid uppdragets fullgörande kan komma att ådraga sig. För dessa kostnader måste det allmänna svara i förhållande till administratören, men det synes rim-

ligt, att kostnaderna — inklusive ersättning till särskilda revisorer som flyktkapitalbyrån funnit sig böra anlita för tillsynen över administrationen — skola kunna uttagas av den juridiska personens egendom. Det torde böra ankomma på restitutionsnämnden att pröva till vilket belopp sådana kostnader må uttagas.

Efter mönster från kontrollagen synes böra föreskrivas, att beträffande restitutionsnämndens befattning med ärenden enligt den nya lagen vad som stadgas i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom (rörande omröstning, vittnesförhör vid allmän domstol, förbud mot fullföljd m. m.) skall äga motsvarande tillämpning.

Flyktkapitalbyrån torde böra åläggas att, om den juridiska personen är registrerad, göra anmälan för registrering, när administrator tillsättes eller entledigas. I övrigt bör det åligga administratören eller administratörerna att göra anmälan till registret, när sådan enligt lag eller författning skall äga rum.

Konungen bör äga meddela de närmare bestämmelser som kunna finnas erforderliga för lagens tillämpning. Denna föreslås träda i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. I likhet med kontrollagen bör den erhålla giltighet till och med den 30 juni 1946. Beträffande den nya lagen erfordras vissa slutbestämmelser av innehåll motsvarande de vid kontrollagen givna.

Jag har förut uttalat, att behovet av vidgade befogenheter för det allmänna i fråga om utländska egendomsintressen i Sverige bör kunna tillgodoses inom kontrollagens ram såvitt angår egendom, vilken tillhör främmande rättssubjekt och alltså även formellt är utländsk. Den erforderliga utvidgningen synes böra genomföras på det sättet att till 2 § första stycket kontrollagen fogas ett stadgande av innebörd att kvarstad må beslutas — utom såsom hittills vid risk för undanstickande eller förstöring — jämväl då kvarstad finnes erforderlig för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Ett sådant behov kan tänkas komma att uppstå ej blott beträffande varupartier, fartyg och liknande objekt utan också i fråga om t. ex. aktier i svenska bolag, vilka tillhöra utländska rättssubjekt men anses böra omhändertagas och eventuellt genom försäljning överföras i svensk ägo.

Genom 2 § andra stycket av kontrollagen har möjlighet beretts att, i anslutning till meddelat skingringsförbud, med kvarstad belägga viss svensk egendom, nämligen egendom som tillhör svenskt aktiebolag eller annan juridisk person, över vilken utländskt rättssubjekt har ett bestämmande inflytande. Det kan ifrågasättas, huruvida, sedan flyktkapitalbyrån genom den föreslagna nya lagen blivit i stånd att utverka administration av hithörande svenska företag, det föreligger anledning att bibehålla möjligheten att kvarstad belägga sådana rättssubjekts egendom. Emellertid är det icke uteslutet, att det emellanåt kan finnas ändamålsenligare att begära kvarstad på enstaka objekt eller varupartier, tillhöriga ett av utländska intressen behärskat bolag, än att tillgripa den mera vidlyftiga apparaten med administration

av hela företaget. Om därför möjligheten till kvarstad i dylika fall anses böra kvarstå, synes jämväl här kvarstad böra få tillgripas ej blott vid risk för undanstickande eller förstöring utan även till främjande av egendomens lämpliga och ändamålsenliga användning. Lydelsen av 2 § andra stycket bör följaktligen jämkas till överensstämmelse med den nya lydelsen av lagrummets första stycke.

Såsom framgått av min redogörelse för tillämpningsföreskrifterna till kontrollagen åligger det en syssloman för kvarstadsbelagd egendom att vidtaga de åtgärder som erfordras för egendomens ändamålsenliga vård och, om den ingår i näringsverksamhet, nyttjande. Rörande befogenhet för sysslomannen att sälja egendomen ha särskilda föreskrifter icke meddelats, och sysslomannen är därför berättigad avyttra egendomen allenast under de förutsättningar, då enligt utsökningslagen (183 §) kvarstadsbelagd egendom må avyttras, alltså då egendomen är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller erfordrar alltför kostsam vård. I betraktande bl. a. därav att kvarstad i fortsättningen kommer att kunna tillgripas jämväl för att säkerställa en lämplig och ändamålsenlig användning av viss egendom synes det mig erforderligt, att möjligheterna att sälja egendomen i fråga vidgas. Denna utvidgning torde böra åvägabringas genom att till 2 § kontrollagen fogas ett nytt tredje stycke av innebörd att egendom vara kvarstad lagts må försälas — utom när den är underkastad snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård — om det finnes erforderligt för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning samt, såvitt angår försäljning till annan än kronan, Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer lämnat tillstånd därtill.

I likhet med kostnad för administration bör kostnad för kvarstad och för försäljning av kvarstadsbelagd egendom kunna uttagas ur egendomen eller köpesumman. Beloppet synes även i detta fall böra fastställas av nämnden. Stadgande härom har såsom ett fjärde stycke fogats till 2 § kontrollagen.

Den rätt att för tillämpning av kontrollagen föreskriva uppgiftsskyldighet som enligt lagen tillkommer Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer gäller enligt ordalagen i 3 § egendom som i 1 § avses. Då i sistnämnda lagrum fråga är allenast om rent utländsk egendom och då sådan i 2 § andra stycket åsyftad svensk egendom, över vilken finnes bestämmande utländskt inflytande, icke beröres i 1 §, har tvekan uppstått, i vad mån uppgifter kunna infordras med avseende å egendomsförhållanden i sådana svenska bolag, där ett bestämmande utländskt inflytande föreligger eller misstänkes föreligga. Som flytkapitalbyrån otvivelaktigt också i sistnämnda fall kan ha behov att avkräva vederbörande uppgifter, har jag ansett 3 § första stycket kontrollagen böra jämkas på sådant sätt att ordalagen klart uppbära en vidsträcktare tillämpning.

De föreslagna ändringarna i kontrollagen torde böra träda i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I anslutning till det anförda har inom justitiedepartementet utarbetats jämväl förslag till *lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sven Leffler.

F ö r s l a g
till
L a g
om administration av vissa bolag m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har förordnande som avses i 1 § lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, må sådan juridisk person sättas under administration, om det med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden finnes erforderligt för kontroll av dess verksamhet eller för att eljest säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom.

Är det främmande inflytandet över juridisk person här i riket ej att anse såsom bestämmande, må den juridiska personen likväl under de förutsättningar som i övrigt angivas i första stycket sättas under administration, om samtycke härtill lämnas av den juridiska personens beslutande organ.

2 §.

Förordnande om administration meddelas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Sådant förordnande må av nämnden återkallas, om skäl till administration ej längre föreligga.

Beträffande nämndens befattning med ärenden som avses i denna lag skall vad i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom stadgas äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Administrator utses av flyktkapitalbyrån.

Administratormen äger ej mindre i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även, med avseende å tid då den juridiska personen är satt under administration, utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidatorer eller annat organ för den juridiska personen. Administratormen må dock ej utan tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av flyktkapitalbyrån till annan än kronan överlåta fast egendom, rätt till

gruva eller andel däri eller rörelse som den juridiska personen bedriver eller nedlägga sådan rörelse eller föranstalta om frivillig likvidation eller den juridiska personens upplösning på annat sätt. Har förordnande om administration meddelats enligt 1 § andra stycket, må ej tillstånd till sådan åtgärd lämnas eller överlåtelse till kronan äga rum, med mindre det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar samtyckt därtill.

I övrigt äger Konungen bestämman de avvikelser från vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet med avseende å den juridiska personens förvaltning vilka påkallas av att den juridiska personen satts under administration.

4 §.

Om så erfordras, må två eller flera administratorer utses. De skola handhåva administrationen gemensamt, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

5 §.

Den juridiska personens tillgångar här i riket samt handelsböcker, räkenskaper och andra handlingar skola genast överlämnas till administratören eller administratorerna.

Flyktkapitalbyrån äger hos polismyndighet påkalla handräckning för omhändertagande av egendom som avses i första stycket.

6 §.

Flyktkapitalbyrån skall utöva tillsyn över administrationen och äger för ändamålet anlita särskilda revisorer.

Vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet om revision skall ej äga tillämpning med avseende å tid då den juridiska personen är satt under administration, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

7 §.

Beträffande uppgiftsskyldighet och vad därmed äger samband samt tystnadsplikt gälle vad i lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. är för där avsedda fall stadgat.

Administrator, revisor eller annan som tager befattning med administrationen må ej heller i övrigt yppa eller använda sig av fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han i anledning av sin befattning med administrationen erhållit kännedom, i vidare mån än som erfordras för vinnande av syftet med administrationen. Bryter någon häremot, straffes som i 5 § tredje stycket nämnda lag sägs.

8 §.

Kostnaden för administrationen jämte revision må, med belopp som fastställas av restitutionsnämnden, uttagas av den juridiska personens egendom.

9 §.

Är den juridiska personen registrerad, skall flyktkapitalbyrån för registrering anmäla, när administrator tillsättes eller entledigas.

10 §.

Konungen äger meddela de närmare bestämmelser som må finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt gäller till och med den 30 juni 1946. Med avseende å stadgandet i 7 § första stycket skall andra punkten i slutstadgandet till lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. äga motsvarande tillämpning. Samma lag vare i fråga om förbud som i 7 § andra stycket sägs och överträdelse därav.

F ö r s l a g

till

L a g**angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522)
om kontroll å viss utländsk egendom m. m.**

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

Kan skäligen befaras att egendom som i 1 § sägs undanstickes eller förstöres, må på framställning av myndighet som Konungen bestämmer den nämnd som omförmäles i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom förordna om kvarstad å egendomen. Samma lag vare, om sådan åtgärd finnes erforderlig för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Har förordnande som avses i 1 § meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, må, under sådan förutsättning som anges i första stycket, nämnden på framställning som där sägs förordna om kvarstad å egendom, tillhörig den juridiska personen.

Egendom varå kvarstad lagts må försäljas, om den är underkastad snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård eller om det finnes erforderligt för ändamål som i första stycket andra punkten sägs och, såvitt angår försäljning till annan än kronan, Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer lämnat tillstånd därtill.

Kostnad för kvarstad eller försäljning må, med belopp som fastställes av nämnden, uttagas ur egendomen eller köpesumman.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva den uppgiftsskyldighet som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Underlåter någon — — — äga tillämpning.

Vad som — — — eller åtgärden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 oktober 1945.

N ä r v a r a n d e:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 25 oktober 1945 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 oktober 1945, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag om administration av vissa bolag m. m.* samt *lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsassessorn H. K. H. Holmgren.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

De föreliggande förslagen innebära ett fullföljande av den lagstiftning, som inleddes genom lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. Såsom lagrådet anförde vid granskning av förslaget till sistnämnda lag, inneburo de åtgärder, som enligt sagda förslag skulle kunna genomföras, allvarliga och vittgående ingripanden. Genom de föreliggande förslagen möjliggöras än mera ingripande åtgärder mot företag och egendom, beträffande vilka visst utländskt inflytande finnes vara för handen. Starka betänkligheter möta mot att i den omfattning, som nu föreslås, giva statens organ befogenhet att ingripa i privata rättsförhållanden. De i förslagen avsedda åtgärderna innebära ej blott ett inskridande mot utländska rättssubjekt i en utsträckning, som saknar motstycke i vår gällande rätt; de kunna även medföra, att svenska ekonomiska intressen komma att lida skada. Genom kriget och särskilt genom Tysklands sammanbrott ha emellertid skapats så utomordentliga förhållanden, att en lagstiftning i förslagets syfte synes påkallad. Det torde även kunna förutsättas, att vid lagstiftningens till-

lämpning nödig varsamhet iakttages och att därvid tillses, att enskilda intressen icke åsidosättas i vidare mån än som finnes oundgängligen erforderligt. Med hänsyn till det anförda vill lagrådet icke avstyrka, att de framlagda förslagen läggas till grund för lagstiftning.

Förslaget till lag om administration av vissa bolag m. m.

1 §.

Lagrådet:

Såsom förutsättningar för att svensk juridisk person — över vilken viss utländsk stat eller rättssubjekt i samma stat har ett bestämmande inflytande — skall kunna sättas under administration angives i förevarande paragraf, att förordnande, som avses i 1 § kontrollagen, meddelats beträffande den staten samt att åtgärden finnes erforderlig för kontroll av den juridiska personens verksamhet eller för att eljest säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom. Tillika kräves, att åtgärden skall vara erforderlig med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden. Sistnämnda villkor torde visserligen vara erforderligt i de fall, då administration påkallas för säkerställande av att egendom, som tillhör juridisk person, erhåller en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning, men villkoret passar mindre väl, när ett ingripande betingas enbart av behovet att vinna kontroll över den juridiska personens verksamhet. Till en början må erinras, att förordnande enligt 1 § kontrollagen ej må meddelas, med mindre kontroll, som där avses, finnes erforderlig i anledning av kapitalflykt till Sverige eller eljest med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden. Dylika förhållanden måste således alltid vara för handen för att förevarande paragraf överhuvud skall kunna tillämpas. Vidare bör märkas, att det uppställda villkoret måhända i vissa fall kan komma att hindra beslut om administration, ehuru sådan synes lämplig. Den omständighet, som gör administration önskvärd, kan till exempel vara, att den juridiska personens styrelse åsidosätter av flyktkapitalbyrån meddelade föreskrifter eller att fara föreligger att egendom undanstickes eller förstöres. Dylika omständigheter kunna näppeligen hänföras till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden. På grund av vad nu anförts bör bestämmelsen ändras på sådant sätt, att nämnda villkor icke kommer att gälla, när administration erfordras allenast för vinnande av kontroll över juridisk persons verksamhet.

2 §.

Lagrådet:

Med bestämmelsen i andra stycket av denna paragraf torde avses, att samtliga föreskrifter i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom skola äga motsvarande tillämpning beträffande ären-

den, som avses i förevarande lag. Således skola ej blott reglerna om restitutionsnämndens befattning med ärenden enligt förstnämnda lag utan även stadgandena, att mot nämndens beslut talan ej må föras samt att beslut går i verkställighet såsom lagakraftäggande dom, äga motsvarande tillämpning. För att detta skall framgå tydligt synes en jämkning böra vidtagas i ordalagen.

3 §.

Lagrådet:

De befogenheter, som enligt denna paragraf tillkomma administratören, äro synnerligen vittgående. Åt honom inrymmes en handlingsfrihet, till vilken motsvarighet icke kan uppvisas inom något annat rättsområde. Det blir därför angeläget, att ifrågavarande uppdrag lämnas till personer, som icke endast besitta full kompetens för de förvaltningsuppgifter, varom i varje särskilt fall är fråga, utan även känna ansvar för att uppdraget på bästa sätt genomföres. Visserligen saknas anledning att antaga annat än att dessa synpunkter skulle bli beaktade av flytkapitalbyrån, men med hänsyn till sakens vikt och de svårigheter, som kunna möta att finna för uppdraget lämpliga personer, synes det vara till fördel, att i första stycket åtminstone uppdragsföreskrift, att administratör bör äga sådan insikt och erfarenhet, som erfordras för administrationens behöriga handhavande.

Det ligger i sakens natur, att flytkapitalbyrån, som enligt första stycket i förevarande paragraf har att utse administratör, jämväl bör äga befogenhet att entlediga administratör, som visat sig mindre lämplig för uppdraget eller som av annan anledning bör ersättas. Denna befogenhet torde ej böra begränsas till sådana fall, då byrån kan påvisligen lägga administratören fel eller försummelse till last, utan bör kunna utövas, när det prövas skäligt. Uttrycklig föreskrift härom synes önskvärd.

I andra stycket av förevarande paragraf stadgas bland annat, att administratören äger utöva de befogenheter, som tillkomma bolagsstämman, förningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidatorer eller annat organ för den juridiska personen. Härtill har fogats den begränsningen, att det sagda gäller endast med avseende å tid, då den juridiska personen är satt under administration. Såsom framgår av föredragande departementschefens anförande, torde grunden till den angivna begränsningen vara, att förslaget icke avser att beröva bolagsstämman dess befogenheter med avseende å granskning av styrelsens förvaltning innan administrationen tagit sin början samt att administratören alltså icke har att taga befattning med frågan om ansvarsfrihet för styrelsen.

Det kan ifrågasättas, huruvida det är lämpligt att på detta sätt helt avskära administratören från möjligheten att ingripa med anledning av förvaltningsåtgärder, som vidtagits före administrationens början. Därest till exempel styrelsen i ett aktiebolag behärskar mera än fyra femtedelar av aktiekapitalet, kan bolagsstämmans kontroll över styrelsens förvaltning vara utan

betydelse, och om i dylikt fall administratören icke kan ingripa beträffande tidigare förvaltningsåtgärder, kan fara föreligga, att administrationens syfte i viss mån förfelas. Fall kunna även tänkas, då juridisk person på grund av rådande extraordinära förhållanden saknar beslutande organ, som kan taga ställning till frågan om ansvarsfrihet. Emellertid torde det icke vara påkallat att giva administratören befogenhet att i alla fall besluta i frågor, som nu berörs. Det synes lämpligare att såsom huvudregel bibehålla den i förslaget upptagna principen och medgiva flyktkapitalbyrån att, när skäl äro därtill, giva avvikande bestämmelser. Med hänsyn härtill synes oförmälda stadgande böra utgå och ersättas med föreskrift, att administratören ej må med avseende å förvaltningen under tid före administrationens början utöva befogenhet, varom nu är fråga, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda bestämmer. I samband härmed böra andra och tredje punkterna i paragrafens andra stycke flyttas till ett särskilt stycke.

Enligt andra stycket andra punkten i förevarande paragraf må administratören ej överlåta fast egendom, rätt till gruva eller andel däri eller rörelse, med mindre tillstånd lämnats av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av flyktkapitalbyrån. Denna inskränkning i administratörens befogenhet gäller dock icke, när överlåtelse sker till kronan. Tillräckliga skäl kunna icke anföras för det sålunda gjorda undantaget. I åtskilliga fall kan fast egendom förvärfvas för kronans räkning efter beslut av annan än Kungl. Maj:t, och den prövning av förvärvets lämplighet, som därvid förekommer, sker ur andra synpunkter än som avses i denna lag. På grund härav bör nämnda undantagsbestämmelse uteslutas. Härav föranledes jämkning i tredje punkten av samma stycke.

4 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf kunna, om det finnes erforderligt, två eller flera administratörer utses. De skola handhava administrationen gemensamt, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda bestämmer. Förslaget upptager emellertid icke någon bestämmelse för det fall att enighet mellan administratörerna icke kan vinnas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem. Den lämpliga lösningen synes vara, att flertalets beslut gäller samt att avgörandet hänskjutes till flyktkapitalbyrån, för den händelse det ej föreligger flertal för viss mening. På grund härav hemställles, att föreskrift i sådant hänseende införes såsom andra stycke i förevarande paragraf.

6 §.

Lagrådet:

För aktieägare eller annan intressent i företag, som satts under administration, kan det vara av vikt, att möjlighet finnes för honom att följa administra-

tionens gång och öva kontroll över huru administratören fullgör sitt uppdrag. I nära anslutning till vad som är stadgat beträffande likvidation av aktiebolag och beträffande förvaltning av konkursbo synes därför till bestämmelsen i första stycket av denna paragraf böra fogas tillägg, att administratören skall för varje räkenskapsår till flyktkapitalbyrån lämna redogörelse över sin förvaltning samt att redogörelsen skall hållas tillgänglig för aktieägare, föreningsmedlem eller annan, vilkens rätt är beroende av förvaltningen. Närmare föreskrifter om redovisningsskyldigheten och tiden för dess fullgörande böra meddelas i den ordning, som anges i 10 §.

Administratör bör vara skyldig att ersätta skada, som han uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat någon, vars rätt är beroende av förvaltningen. Att förslaget icke innehåller någon föreskrift härom sammanhänger tydligen med att administratören ansetts vara underkastad tjänstemannaansvar enligt 25 kap. 22 § strafflagen. Mot denna uppfattning synes någon erinran icke kunna göras.

Justitierådet *Ekberg*:

En fråga, som ej bör lämnas oreglerad i förevarande sammanhang, är frågan om skyldigheten för styrelse i aktiebolag eller ekonomisk förening, som satts under administration, att göra redo för sin förvaltning under den tid, för vilken förvaltningsberättelse ej förut framlagts. Härutinnan synes, i likhet med vad som stadgas beträffande likvidation av aktiebolag och ekonomisk förening, böra föreskrivas, att styrelsen skall ofördröjligen lämna sådan redovisning. Beträffande redovisningens granskning och vidare behandling, frågan om beviljande av ansvarsfrihet för styrelsen samt rätt att tala å styrelsens förvaltning torde vad i fråga om likvidation är stadgat böra äga motsvarande tillämpning. Då emellertid sådana fall kunna inträffa, i vilka nu antydda regler på grund av intressenternas bortovaro eller av annan anledning icke kunna tillämpas utan modifikation, läser — i anslutning till vad lagrådet förordat vid 3 § — befogenhet att förordna härom böra tilläggas flyktkapitalbyrån. De bestämmelser, som påkallas i oförmälda avseenden, äro av den natur, att de ej böra meddelas i administrativ ordning. Föreskrifter i ämnet kunna lämpligen upptagas som ett första stycke i förevarande paragraf.

Övergångsbestämmelserna.

Lagrådet:

Då den i 7 § första stycket givna föreskriften om uppgiftsskyldighet tydligen icke skall gälla efter lagens giltighetstid, erfordras jämkning i andra punkten av övergångsbestämmelserna.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

2 §.

Lagrådet:

Av skäl, som anförts vid 3 § förslaget till lag om administration av vissa bolag m. m., bör den i förevarande paragrafs tredje stycke intagna bestämmelsen om tillstånd i vissa fall till försäljning av kvarstadsbelagd egendom underkastas sådan jämkning, att densamma blir tillämplig även vid försäljning till kronan.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 november 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 26 oktober 1945 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 5 i samma månad remitterade förslagen till 1) *lag om administration av vissa bolag m. m.*; och 2) *lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Vad först angår förslaget till lag om administration av vissa bolag m. m. synes den av lagrådet med avseende å 1 § i förslaget påyrkade ändringen böra verkställas. I anledning av vad lagrådet anfört vid 2 § bör en jämkning ske av andra stycket i denna paragraf. Det synes även lämpligt att, på sätt lagrådet hemställt, i 3 § första stycket upptaga bestämmelser om de egenskaper, vilka böra förutsättas hos administrator, och om rätt för flyktkapitalbyrån att entlediga administrator.

Beträffande de ändringar som lagrådet ifrågasatt beträffande 3 § andra stycket finner jag det kunna vara påkallat att — ehuru administrator i regel ej torde böra taga befattning med granskningen av och pröva frågan om ansvarsfrihet för styrelsens förvaltning före administrationens början — flyktkapitalbyrån må äga bestämma att administrator i vissa fall får utöva ifrågavarande befogenheter jämväl med avseende å tiden före administrationens början. Den av lagrådet förordade jämkningen i denna del synes alltså böra godtagas.

Mot den i det remitterade förslaget upptagna bestämmelsen, enligt vilken Kungl. Maj:ts eller flyktkapitalbyråns tillstånd icke skulle erfordras när administratören har för avsikt att till kronan överlåta fast egendom, rätt till gruva eller rörelse, har lagrådet invänt, att tillräckliga skäl icke kunde anföras för undantaget och ytterligare bland annat framhållit, att kronans förvärv kunde beslutas av annan statlig instans än Kungl. Maj:t. Ehuru det

knappast finnes anledning antaga, att frågor om förvärv av nu förevarande art skola i fall av någon betydelse komma att handläggas av annan statlig instans än Kungl. Maj:t, har jag med anledning av lagrådets uttalande ansett, att tillståndsprövningen bör utsträckas att gälla även kronans förvärv.

Den av lagrådet föreslagna kompletteringen av 4 § — med tanke på det fall att administratorerna icke kunna enas i någon förvaltningsfråga — finner jag likaledes böra vidtagas. Likaså anser jag det befogat, att i 6 § upptagas regler om skyldighet för administrator att avlämna redogörelse för sin förvaltning och om att redogörelsen skall hållas tillgänglig för dem vilkas rätt är beroende av förvaltningen. Däremot synes det mig icke erforderligt att, såsom en av lagrådets ledamöter ifrågasatt, i lagen införa regler om skyldighet för styrelse i aktiebolag eller ekonomisk förening som satts under administration att göra redo för sin förvaltning.

I anledning av vad lagrådet anfört rörande slutstadgandet i lagförslaget har detta underkastats en formell omredigering.

Utöver de ändringar och tillägg, som jag hittills berört, torde några jämkningar av rent redaktionell natur böra vidtagas i förslaget.

Beträffande förslaget angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ kontrollagen vill jag biträda den av lagrådet ifrågasatta ändringen med avseende å överlåtelse till kronan.

I sista stycket av 2 § i förslaget synes en jämkning av redaktionell natur böra ske.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen, efter angivna ändringar och tillägg, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.